

Ian Hacking

Kommunikációs műfajok, információs műfajok

Mielőtt belevágnánk a „mobilkorról” szóló megfigyelések, információk, ötletek és elmékedések tárgyalásába, fel szeretném tenni a kérdést: vajon milyen hosszú távú hatással vannak ránk az új kommunikációs módok? Hogyan változtatják meg önképünket a mobiltelefonok újabb és újabb generációi? Milyen hatással lesznek arra, akik vagyunk és arra, hogy mint faj mivé válunk? Lesz-e egyáltalán ilyen hatásuk? Ahhoz, hogy megfelelő távlatokban szemlélhessük a problémát, idézzük fel, hogy néhány korábbi kommunikációs műfaj milyen változásokat idézett elő az emberi fajban. Hiszen ha a kommunikációs műfajokat vizsgáljuk, igen hasznos lehet végignézni a kommunikációs találmányok emberi történelmének nagy körképét.

Az emberiség a beszéd feltalálása által vált emberré. Ha elfogadjuk Descartes és Chomsky elméletét, akkor az emberi faj nem több beszélő állatnál. Van itt azonban egy apró különbség: én a beszédéről beszélek, ők a nyelvhasználat kifejezést kedvelik. Számos módon használhatjuk a nyelvet. A siketek jelnyelve pontosan olyan jól működik, mint a hangzó nyelv – sőt, néhány célra még jobban meg is felel, mint a hang. Emellett a hatvanas évekből ismerjük a párizsi dogmát, miszerint az írás a beszédnél alapvetőbb. Avagy ott van a privát nyelv tétele, amelyet a legtisztábban Hobbes dolgozott ki, miszerint a nyelv elsődleges célja az emlékezet segítése, a második legfontosabb célja pedig az, hogy az ember agyában már megfogalmazott gondolatokat közvetítse másoknak. Ebben a megközelítésben a gondolat megszületése megelőzi annak kimondását. Nem akarok ezekkel a tételekkel vitatkozni. Azt is tiszteletben tartom, hogy a siketek révén bepillantást nyerhettünk a nyelv működésébe. Mindentől függetlenül azonban látnunk kell: a hang volt előbb. Ezen a médiumon keresztül találtuk fel a nyelvet, s így váltunk emberré. És ne feledjük: a hang a mobiltelefonok eredeti médiuma.

Az írás feltalálása két emberi képességre is nagy hatással volt: megnövelte információátviteli kapacitásunkat, és nagyot lendített az időben és térben való kommunikáció képességén. Az írás tette lehetővé a logikának nevezett dolog létrejöttét is. Ahhoz, hogy egy érvelés formájáról fogalmat alkossunk, hogy lássuk deduktív érvényességét, le kell azt írunk. Arisztotelészt tartjuk számon az első logikával foglalkozó tudósként. Ő is csak úgy dolgozhatta ki felismeréseit, hogy képes volt a logikai formák megjelenítésére – ehhez pedig szüksége volt az írásra. Természetesen okfejtés és érvelés azokban a civilizációkban is létezik, amelyek nem találták fel az írást. Az antropológusok úgy találják azonban, hogy ezekben a kultúrákban az érvelésmódok különböznek az írással rendelkező civilizációkétól – néha jobbak azoknál, néha rosszabbak, de mindenképpen mások. Azonban ha már feltaláltuk a logikát, úgy tűnik, az érvelés az emberi lét esszenciájának fontos elemévé vált. A gondolkodó lény eltöprengett saját gondolkodásán és racionális állatként azonosította magát. Csak az írással rendelkező civilizációk tarthatták a gondolkodást identitásuk ennyire alapvető részének. Lehet, hogy

borzasztó hiba volt így gondolkodni, de attól ez az állítás még biztosan igaz – legalábbis azokra a nyugati kultúrákra, amelyeket írástudó teremtmények alkotnak.

A racionalitás előtérbe helyezése mellett az írás történelmi állattá is tette az embert. A történelem, vagyis az az elképzelés, hogy az emberi események időben sorrendben követik egymást, nem létezhet írás nélkül. Az írással nem rendelkező civilizációkban nem létezik az az elgondolás, hogy bármely két esemény egy időben történt, vagy hogy az egyik megelőzte a másikat. Mondhatjuk, hogy Thuküdidész és Arisztotelész az athéni kultúra véletlen gyümölcsei, ám ők egyben az írott szó szükségszerű melléktermékei is.

A könyvnyomtatást, majd a televízió feltalálását az idők során „túl-McLuhanizáltuk”. McLuhan valóban csodálatos éleslátással elemezte a Gutenberg-galaxist, de még ő sem látta az írás, pontosabban a gépelés diadalmas visszatérését, amit az amerikai hadsereg egyik jelentéktelen találmányának globális térhódítása okozott. Ennek a találmánynak köszönhetően ma mindenki gépel, ez pedig újfajta írástudást, e-írástudást kényszerít ránk.

Egy kommunikációs találmány nemcsak ad valamit, hanem mindig el is vesz valamit mást. Lehet, hogy a gondolkodó és történelmi állat énképe miatt elvesztettünk valamit természetünkéből. Lehet, hogy ezáltal kevesebbek is lettünk, nemcsak többek. A mozgatható nyomóelemes nyomtatás feltalálása egyértelmű példa erre. Hatására a nyomtatott szó felváltotta az emlékezet művészetét. A számunkra már csodálatosnak tűnő szisztematikus memóriáról Frances Yates és más történészek meséltek. Még a legkezdőbb diákok is számos könyvet voltak képesek fejben tartani, s az utazó orvosok memóriája megbízhatóbb volt, mint a másolók által lerontott leírt szövegek. De a nyomtatás feltalálása után már nem volt szükség arra, hogy emlékezzünk az adatok összetett rendszerére – amire szükségünk van, azt egyszerűen csak kikezeshetjük a könyvekből.

Az elérhető adatbázis nagysága mérhetetlenül megnőtt. Ugyanakkor ez azzal járt, hogy az ember emlékező állatból olvasó állattá változott. Ehhez hasonló hatást fejt ki a Google, amely szintén kezelhetetlenül kiterjeszti az azonnal elérhető adatok halmozását, s ezzel átalakítja az embert lineáris lényből hiperugróvá (*hyperjumper*). Meglehetősen váratlan fejlemény, hogy a linearitás végét nem a televízió, hanem a világháló hozta magával.

A kommunikáció történetében a rendszeres és megbízható postaszolgáltatást sokkal kevesebb figyelemre méltatják, mint a nyomtatást, noha véleményem szerint a posta megjelenésére vezethető vissza a hitelesség, az autenticitás erényként való értelmezése. Az autenticitás az önmagunkkal szembeni őszinteség különleges, összetett fajtája, ami Európában a 18. században jelent meg – legalábbis a kutatás mai állása szerint. Ezt az elméletet fejti ki gyönyörűen Lionel Trilling híres esszéjében, az *Őszinteség és eredetiségben* (Sincerity and Authenticity). A téma a közelmúltban ismét napirendre került a nemrég elhunyt analitikus filozófus, Bernard Williams fontos utolsó könyvében, az *Igazság és őszinteségben* (Truth and Truthfulness). Máshol már kifejtettem, hogy az autenticitás mint intim emberi érték „feltalálása” szorosan összefügg a levélregény kezdeteivel. Ehhez pedig a nyilvános postai szolgáltatás létezésére van szükség. Enélkül a szerény technológia nélkül nem létezne levélregény.

A levélregényt számos irodalomkutató tanulmányozta. Ezek az irodalmárok jogosan hangsúlyozzák, hogy a műfaj hajnalán, az 1700-as évek Franciaországában a levelekből összeállított regény a nők számára biztosított fontos megnyilvánulási lehetőség-

get. Ez igaz azokra a nőkre, akik a regényt írták, s azokra is, akik a regénybeli levelek szerzői voltak. Az irodalomkutatók azonban igen ritkán fordítanak figyelmet a technológiára. Nekünk ezzel szemben észre kell vennünk, hogy a rendszeres és megbízható postai szolgáltatás kialakulásával a levélregény a férfiak műfajává vált – elég felidézni Richardson, Rousseau és Sterne műveit. Ezt az összefüggést szépen szimbolizálja, hogy a *La nouvelle Héloïse*-t Rousseau abban az évben fejezte be, amikor a vidéki postai szolgáltatást bevezették Franciaországban. Ezzel új bűn született: a nem-autentikus létezés bűne.

Ezen a ponton váratlanul választ kapunk a tanulmányt nyitó kérdésekre, azaz arra, hogy hogyan hatnak ránk az új kommunikációs módok. Az autenticitás a levél melléktermékeként jött létre. Ezen kívül még egy váratlan eredménye lett annak, hogy a posta nem csak hivatalos, hanem magánleveleket is elkezdett kézbesíteni. Az egyének közötti leveleket egy adott pontról, egy postáról vagy postaládából egy másik adott pontra, a postára viszik, vagy a postaládába dobják. Ez pedig szintén új gondolathoz, a *hálózat* gondolatának megjelenéséhez vezet.

A különböző jeleknek mindig is létezett hálózata – például a füstjeleket dombról dombra, a dobjeleket hallótávolságról hallótávolságra továbbították. Az állatok, sőt még a rovarok is rendelkeznek ilyen kommunikációs hálózatokkal. De az egyetlen ok, amiért ma a hálózatot hálózatnak látjuk az, hogy feltaláltuk a szisztematikus, állandó helyen lévő, tartós, anyagi formával rendelkező hálózatot. Ebben a hálózatban nem csak hírnökök száguldanak, hogy kihirdessék, mi történt, mint a marathóni csata híret vivő futók. Ez a hálózat már nem is olyan, mint amilyen Dzsingisz kán egész Ázsiát behálózó, lenyűgöző üzenettovábbító rendszere volt, s nem is olyan, mint – az Európa minden postamúzeumában megtalálható térképeken ábrázolt – középkori levelek útvonalai. Ahogy a postamúzeumokban megtanulhatjuk, ezeket az útvonalakat az egyetemek vették bérbe, hogy azután a bevételekből szállást nyújtsanak a korabeli vándordíakoknak. Egyébként tudták Önök, hogy minden virágzó ország fővárosában találunk postamúzeumot? Természetesen Budapesten is. De hogy szavam ne felejtsem: Dzsingisz kán és a vándordíakok ellenére a hálózat a rendszeres, nyilvános postaszolgáltatással jött létre.

Az országos hálózatok kiépítése szorosan összefügg a nemzetépítéssel. A hálózat hatása azonban ennél messzebbre ért: a fegyelem, az emberek rendezésének új formáját hozta létre. Ahhoz, hogy az ember részese lehessen a postai szolgáltatásoknak, *címre* volt szüksége. Gondoljunk csak bele! Senkinek nem volt címe, amíg nem volt rá szükség. De ahhoz, hogy az ember megkapja a leveleit, kellett a cím. Így aztán az ember címe *identitásának* része lett. Ma Franciaországban a hajléktalanokat hivatalos nyomtatványokon és élőbeszédben is SDF-nek hívják: *sans domicile fixe*. Ez szó szerint azt jelenti, hogy nincs állandó címe. Számomra a korai rock-költészet legszibbemarkolóbb sora Elvis Presley *A megtört szívek szállodája* (Heartbreak Hotel) című dalából való. A dal születésének idején az Egyesült Államokban még nem irányítószámok, hanem postazónák voltak. A versszak egy visszaküldött szerelmes levélről szól, amire a postai alkalmazott azt írta:

*Vissza a feladónak
A címzett ismeretlen
Nincsen ilyen házszám
Nincsen ilyen zóna.*

Milyen hatással vannak tehát ránk az új kommunikációs módok? A postaszolgáltatás identitást adott az embernek, hiszen a személyi igazolványba vagy az amerikaiak jogosítványába az ember címét írják.

A mára majdnem elfelejtett távíró nagyobb hatású lehetett, mint a ma mindenütt jelen levő telefon, mégpedig azért, mert a kód gondolatát kényszerítette az emberi elmére. Az első távíró 1795-ben kezdett működni, és szemaforot, azaz fényjelző berendezést használt, hogy félautomata kapcsolatot létesítsen Párizs és Lyon között. Ez kellően emlékeztetheti az embert arra, hogy a hálózatok mennyire tárgyi valójukban léteznek: a távíró a régi postakocsi-útvonalat követve dombok láncolatán át haladt. Később ez az útvonal lett az első európai gyorsvasút, a TGV vonala. A 19. század a gőz évszázada volt, s a század emblémája a vasút. A vasúthálózat igencsak kézzelfogható hálózat: vasból rajzolták a nemzetek és földrészek felszínére.

A távíró hamarosan elektromos lett: a vizuális szemafor digitális morzvévé vált. A hálózatokat folyamatosan sűrítik. Igen, a távíró elektromos lett, és ehhez vezetékek összefüggő rendszerére van szükség – ma ezekkel a vonalakkal rajzoljuk le a hálózatokat. Ezzel a hálózat *bedrótozottá* vált. Hertz és Marconi hamarosan megtörte a vezetékek iránti igényt: feltalálták a rádiót, amelyet a britek még ma is „*vezeték nélkülinek*” (the wireless) hívnak. Régebben viccesnek találtam ezt a nehézkes brit kifejezést, amely annyira a saját korát jellemezte, és mégis annyival előtte járt. Hiszen ma megint a vezeték nélküli korban élünk, amint azt a mobiltelefon tanúsítja.

A morze-kód, azaz a pontok és vonalak rendszere, amelyet kisfiúként a rövidhullámú rádiómon figyeltem, a szemafornál sokkal egyértelműbben hordozta a kód gondolatát. A szemafor minden betűt a látható karok elrendezésével jelez – azt hiszem, a cserkészeknek még ma is megtanítják, hogyan küldhetnek üzeneteket a szemaforral. A morze-kód a bináris kód ötletét hozta magával, ahol minden információt a *Be* vagy a *Ki* szállít. Valójában a bináris kód nem a leghatékonyabb üzenettovábbító módszer. 2² vagyis 4 jobb, mint 2. Morse négytagú kódot használt, amely idővel két hangból, egy rövidből és egy hosszúból, s két szünetből, szintén egy rövidből és egy hosszúból állt. Ahogy minden iskolás tudja, a DNS is négyértékű kódban íródott. Azt mindenesetre elmondhatjuk, hogy a morze-kód megjelenésétől kell az információs kort számítanunk: vagyis az információs kor 1838-ban kezdődött, amikor az első üzenetet továbbították a morze-kód segítségével. Shannon, a DNS és a többi csak melléktermék. Ezen a ponton ismerjük el annak az elemnek a fontosságát, amely a morze-kódot lehetővé tette: a buta és csunya ábécéét, amely intelligens és elegáns ideogrammak helyett elkülönülő jelekből áll.

Persze az is lehet, hogy az információs kor kezdetét 1844-re kellene tenni, amikor Samuel Morse két város között sikeresen morzézott: Washingtonból Baltimore-ba elküldte a „Mit mívelt Isten?” üzenetet. De persze fogalma sem volt, hogy ő mit mívelt: információt küldött. Ugyanigy az európaiaknak sem volt fogalmuk arról, mit fog művelni az emberi öntudattal a rendszeres, bárki számára elérhető postaszolgáltatás feltalálása, azaz hogy ennek nyomán meg fog jelenni a hitelesség igénye és a címmel rendelkező, fegyelmezett identitás. Az Egyesült Államok Védelmi Célú Kutatási Ügynöksége (American Defence Advanced Research Project Agency) sem sejtette, mivel jár majd a DARPA Net feltalálása.

A hangsúly tehát szerintem nem ott van, ahol várnánk. A lényeg nem az egyes új kommunikációs műfajok technikai hatékonysága, s nem is az emberi szokásokban és teljesítményben bekövetkező radikális változás, amelyet minden új médium kiter-

mel. Ehelyett a legfontosabb változást azok a teljesen váratlan reflexív hatások jelentik, amiket néhány új műfaj előidéz.

A telefontól nagy dolgokat vártak, ám *önmagában* semmit nem tett az emberi öntudattal. A telefonhálózati rendszer azonban már egészen más: a lefektetett vezetékek hálózatáról átkerül a hangsúly a *központra*. A központ az, amitől a hálózat hasznos. A vasútnál ott vannak a tolatóudvarok. A postánál a küldeményválogató központok. Egy budapesti fiatalember, bizonyos Puskás Tivadar, azt javasolta Thomas Edisonnak Menlo Parkban, hogy a telefonhoz is építsenek ilyen központokat – az első budapesti telefonközpontot meg lehet nézni a budai Várban, a telefónia múzeumban. Egyébiránt Budapesten meglehetősen szép gyűjtemény található a különböző kommunikációs múzeumokból: van ugye a postamúzeum, a meglehetősen leromlott állapotú telefónia múzeum – azt hiszem, hogy a 2005-ös konferencia megnyitója előtti napon a feleségemen és rajtam kívül egyetlen látogató sem bukkant fel itt –, a még ennél is rosszabb állapotú rádió- és televíziómúzeum, és a puccos új Neumann János digitális múzeum. Valószínűleg sokat elárul, hogy a múzeumok Buda és Pest négy nagyon különböző részében találhatók.

Az első pesti telefonközpont mintegy ötven ügyfelet szolgált ki és hetvenkét ügyfélre volt kapacitása. Matkowitz Júliának, a fiatal nőnek, aki kapcsolta a hívásokat, az előfizetők neve és foglalkozása szerint ismernie kellett a gombokat. 1890-re már 1436 előfizetője volt a rendszernek, ami a mai fejünkkel megjegyezhetetlenül nagy adatmennyiséget jelentett. Fel kellett tehát találni a *telefonszámot*. Ez a szám is identitásunk részévé vált – mielőtt a kijelzős mobiltelefon elterjedt, a gyerekek négy éves koruktól fejből megtanulták az otthoni számukat. Talán mondanom sem kell, hogy a budapesti előfizetők száma 1910-ig exponenciálisan nőtt; onnantól kezdve már csak mértanilag.

Őszintén szólva a legtöbb postamúzeumban atakozni szoktam, mivel semmi mást nem állítanak ki, mint az adott ország bélyegeit – és ha az ember ismeri Roland Hill Penny Postját, akkor, hacsak nem filatelista, minden érdekeset látott már a témában. A budapesti telefónia múzeum már szórakoztatóbb. A kiállításon az egyre jobban automatizált telefonközpontok csodás sorozata látható, a kezdeti ötven személyes géptől egészen addig a masináig, amely az 1930-as években az egész várost kiszolgálta. Amikor a múzeumban jártunk, a kedves teremőr néni megengedte, hogy néhány méter távolságból felhívjuk egymást a feleségemmel. Végignézhettük, ahogy az elképesztő szerkezet legalább száz alkatrésze mozgásba lendül, csak hogy egyetlen hívást lebonyolítson. Pont olyan volt, mintha az idegrendszer valós idejű működését láttuk volna. Leibniz imádta volna: egyszer azon merengett, hogy ha be tudnánk menni az agyba, pont úgy, mint mondjuk egy szélmalomba, és megnézhetnénk az összes mozgó alkatrészt, akkor sem láthatnánk az elmét vagy a gondolatokat. Nos, valóban nem láthattuk a hívás közben elhangzó szavakat a múzeumban, de olyan érzésünk volt, hogy szinte látjuk őket, a sok fogantyú és fogaskerék zümmögése közepette.

A régi telefonközpont látványa újra eszembe idézte, hogy a mai mobiltelefon nem vezetékek, fogantyúk, kerekek és fogak mechanikus hálózatát használja, hanem egy majdnem virtuális globális hálózatot, amelyből látszólag eltűnt a központ. A várbeli régi telefonközpont mindazonáltal arra figyelmeztet, hogy nem létezik hálózat központ nélkül – ez az, amit Puskás Tivadar előre megjósolt. Fontos tudnunk, hogy az internet számos redundáns, fölöslegesen ismételt elemet tartalmaz, amit az elektromechanikai rendszerek nem engedhettek meg maguknak. Ennek az az oka, hogy az internet a hidegháború egy katonai eszközéből fejlődött ki: az amerikaiak az atomháborúra készülőd-

tek, s biztosítani akarták, hogy ha a száloptikás rendszer egy része meg is semmisül, a rendszer akkor is használható maradjon. Ezért van tehát a redundancia.

Így az internet felől meg is érkezünk a mobiltelefonhoz. A mobil egy kicsit olyan, mint a levél. A levelet az új kézbesítés tette az emberi öntudat számára fontossá. A mobiltelefon tulajdonképpen egy régi médium, a telefon új kézbesítési szolgáltatása. Vajon megjósolhatjuk-e, milyen következményekkel jár terjedése? Az eredmény csak téves lehet, de ha már bukni kell, bukjunk nagyívűen, ahogy Marshall McLuhan tette.

Az egyik legfontosabb következmény az lehet, hogy Philippe Aries *A gyermekkor évszázadai* (Centuries of Childhood) című könyvéhez egy egészen új fejezetet, vagy akár kötetet is hozzá kell írunk. Aries azt állította, hogy a gyermekkor az európai történelem során viszonylag későn, két-háromszáz évvel ezelőtt született. A kamaszkort pedig természetesen pontosan egy évszázaddal ezelőtt találták fel. A gyermekkor és kamaszkor alávett korszakok voltak, részben az információs szerepeknek, részben pedig annak köszönhetően, hogy az embereket távol kellett tartani a munkától, először a kizsákmányolást, majd később a munkanélküliséget elkerülendő. Az élet szinte minden területén a felnőttek irányították a dolgokat. Most ez a helyzet megfordulni látszik. Mi, felnőttek, egyre inkább elavultak vagyunk. A gyerekek mindannyiunknál jobban tudják használni a mobiltelefont. Ennek a tanulmánynak a műfaja – előadás egy tiszteletreméltó akadémia előadótermében – igen gyorsan történelmi ritkasággá válik, pont, mint az első kézi telefonközpont.

A jövő legfőképpen attól függ, hogy melyik fog győzni, a kép vagy a logika. Ha a mobiltelefonok egyre inkább képeket továbbítanak, konzervatívva válnak, és a világunk ugyanolyan marad, mint amilyen most: nem lesz más, mint térben elrendezett vizuális tárgyak halmaza. Miközben erre az előadásra készültem, egy radikális gondolat futott át az agyamon az indító kérdésemet illetően: hogyan változtathatják meg a telefonok, hogy kik vagyunk és mint faj mivé válhatunk? Ha a mobil képtovábbításra használjuk, az visszalépés, hiszen ugyanoda próbálja meg visszavinni az embert, mint ahol most van: a vizuális térben található testekhez. Képzeljük azonban el, hogy az idők folyamán lemondunk a képekről, sőt, a szöveges üzenetekről is – kivéve a távkapcsolatos udvarlást, ahol a képek segíthetnek (a szexet úgymint mindig a háttérbe szorítjuk, úgyhogy a képek erre a célra még megfelelőek lehetnek). Ebben az esetben a mobiltelefon tisztán akusztikus eszköz lenne, s így könnyen összeköthetnénk a hallójáratunkkal. Az összeköttetést először nyilvánvalóan valamilyen fásasztó elektromechanikai eszközzel hoznánk létre, mint a legrégebbi budapesti telefonközpontnál. De hamarosan elegánsabb érintkező felületeket találnának ki, vagyis az ember szervrendszeréhez egyre organikusabb módon kapcsolódna a telefon. Ez két következménnyel járna.

Először is, kiborgokká válnánk. Itt most a szót az eredeti értelmében használom, ahogyan megalkotói, Nathan Kline és Manfred Clynes értették: mint a kibernetikus organizmus rövidítését. A két férfi a NASA megbízásából némi űrutazásos jövőkutatással foglalkozott. A kiborg kifejezést először az *Aeronautics* című magazin egyik 1960-as számában használták, s sikerült vele megragadniuk az emberek fantáziáját. Két innovatív gondolkodónkat – az egyikük farmakológusként az első generációs fájdalomcsillapítók úttörője volt, a másik befolyásos feltaláló – nagyon foglalkoztatták az emberi érzékelési csatornák. Meg akarták változtatni a testnek az új környezethez való alkalmazkodási képességét, mégpedig úgy, hogy beépített visszacsatoló mechanizmusokkal ellenőrizték a testi metabolizmusokat és még sok minden mást (ezért is használták a „kibernetikus” kifejezést). Ahogy írták, ez a módszer sokkal jobban kihasználta

volna a valódi emberi képességeket, mint az, hogy költséges mesterséges környezetben embereket küldünk az űrbe. Tehát Kline-nak és Clynesnek valószínűleg tetszett volna az agyamon átsuhanó gondolat. Hiszen eszerint az ember nem csak kijavítgatná meglévő problémáit, például szívritmus-szabályozóval segítve a beteg szív működését. Ehelyett olyan lényekké válnánk, akik saját technológiai találmányaikat arra használják, hogy saját, továbbfejlődött biológiai szerveiket fejlesszék.

Az önképünkben bekövetkező második változás szembetűnőbb az egyszerű kiborggá válásnál. Képzelnék el, hogy a mobiltelefonnak köszönhetően a legfontosabb kapcsolatunk nem a láthatóval, hanem a hallhatóval lenne. Ha az érzékszervek fontossági sorrendje így megfordulna, taktilis-vizuális állapotokból akusztikus-taktilissá válnánk, mint a denevérek. Így megoldhatnánk a virtuális valóságról szóló zavaros beszéd problémáit is. A valódi vizuális tér, amelyben most vagyunk, pusztán virtuálissá válna.

Szeretek így eltöprengeni a dolgokról, de az események gyorsan történnek. Az ember túlságosan vizuális és taktilis teremtmény ahhoz, hogy megengedje, hogy a hallás legyen az úr a háznál. Az, hogy ez biológiai vagy kulturális tény, végeredményben mindegy. A reklámozók több látást és tapintást akarnak a mobiltelefonokba rakni, nem pedig kevesebbet. A 3G okostelefonok, mint például a Motorola A1000 vagy a Nokia 7710, érintőképernyőkkel rendelkeznek, amelyek segítségével Word, Excel és PDF formátumú dokumentumokat olvashatunk. Nézhetünk például műholdas tévéadásokat vagy valós idejű sportközvetítéseket is a telefonon. Röviden tehát a mobiltelefon a látás, hallás és tapintás egész állati érzékelését utánozni próbálja. Egyedül a szaglás marad ki, ezáltal hivatalossá téve az emberi szaglószerget evolúciós lefokozását a nullára. Vagy talán nem is: Önökre bízom annak elképzelését, hogy a mobil párzási rituálékhoz hogyan lehetne virtuális feromonokat közvetíteni a lányok és fiúk között.

A látomásommal ellentétben tehát nem válunk kiborggokká: a transzhumanistáknak csalódnuk kell. Megmaradunk jó öreg emberi lényeknek, s csak az emberi érzékszervek másolatát hordva zsebünkben járjuk majd a világot.

Szakács Judit fordítása

Káromlat